

JUDr. Josef Hrudka

Otázky a odpovědi – V současné době se často hovoří o „Generální inspekci“. Má tento orgán stejné pravomoce jako Inspekce ministra vnitra a jde o stejný orgán jinak nazvaný.

Odpověď:

Znění vašeho dotazu je poněkud nepřesné, ale přesto se domnívám, že vím, na co se ptáte.

Nejdříve retrospektivně k Vaší otázce jako takové, kdy Vám částečně odpovím i na Váš dotaz. **Inspekce ministra vnitra** - útvar ministerstva vnitra pro inspekční činnost, přímo řízený ministrem vnitra, jehož úkolem bylo odhalovat a prověřovat skutečnosti nasvědčující tomu, že byl spáchán trestný čin, **jehož pachatelem je policista**, a zjišťovat pachatele postupem podle trestního řádu¹, se již ke dni 1. 1. 2009 (spolu s účinností zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky) transformoval v **Inspekci Policie České republiky** - útvar ministerstva vnitra, jehož úkolem bylo vyhledávat, odhalovat a prověřovat skutečnosti nasvědčující tomu, že byl spáchán trestný čin, **jehož pachatelem je policista nebo zaměstnanec policie**, a zjišťovat pachatele v rozsahu stanoveném trestním řádem. Inspekce Policie České republiky se v „zákoně o policii“ dočkala sice komplexní právní úpravy, ale stále z pohledu veřejnosti, odborníků, nevládních organizací a dalších subjektů trpěla řadou „problémových rysů“, které zpochybňovali zejména její nezávislost a dostatečnou efektivitu činnosti. Proto po analýze kontrolních mechanismů v bezpečnostních sborech² „en-bloc“ a v souladu s usnesením vlády č. 1 z 5. ledna 2011, kterým vláda schválila Strategii boje proti korupci, uložila vláda Ministerstvu vnitra předložit návrh zákona o Generální inspekci bezpečnostních sborů³ s tím, že tento návrh zákona má zajistit nezávislou kontrolu bezpečnostních sborů. Návrh zákona o Generální inspekci bezpečnostních sborů prošel „legislativním procesem“ a nabyl účinnosti dne 1. 1. 2012. Takže v současné době na konci „evolučního procesu“ v oblasti „nezávislé kontroly bezpečnostních sborů“ stojí **Generální inspekce bezpečnostních sborů** (GIBS). Základní legislativní rámec GIBS, odstraňující vytýkané nedostatky, tvoří zejména zákon č. 341/2011 Sb., o Generální inspekci bezpečnostních sborů a o změně souvisejících zákonů (zákon o GIBS); zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, ve znění pozdějších předpisů (služební zákon); zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů. GIBS je tedy legislativně oproštěna od řady vytýkaných „problémových rysů“ zejména směrem k větší nezávislosti, např. je odstraněna přímá personální vazba⁴ mezi ministrem vnitra a ředitelem „inspekčního orgánu“ (viz § 1 odst. 2 zákona o GIBS); příslušníci „inspekčního orgánu“ již nejsou příslušníci policie povolání k plnění úkolů Ministerstva vnitra, ale příslušníci nově zřízeného ozbrojeného bezpečnostního sboru

¹ Zákon č. 141/1961 Sb., zákon o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.

² Bezpečnostním sborem se v této souvislosti rozumí všechny sbory, které vypočítává § 1 zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, ve znění pozdějších předpisů: Policie České republiky, Hasičský záchranný sbor České republiky, Celní správa České republiky, Vězeňská služba České republiky, Bezpečnostní informační služba a Úřad pro zahraniční styky a informace.

³ Pro upřesnění šlo již o druhý návrh zákona. První legislativní návrh, který vláda schválila dne 23. března 2009 usnesením č. 325, byl poslancům rozeslán jako sněmovní tisk č. 794/0, byl však projednán toliko v organizačním výboru a k jeho projednání na plénu Poslanecké sněmovny již v 5. volebním období nedošlo.

⁴ Tato vazba rovněž jako i další vytýkané nedostatky byly částečně odstraněny již zákonem č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

ve služebním poměru k České republice (viz § 1 odst. 3 zákona o GIBS); „inspekční orgán“ je podroben kontrole činnosti ze strany stálé komise Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky (viz § 57 zákona o GIBS) atd.

Nyní k další části Vaší otázky - velmi obecně a zjednodušeně. Pravomoce tzn. souhrn oprávnění GIBS zůstává v zásadě stejný, jako tomu bylo v případě Inspekce Policie České republiky (IPČR). Inspektoři IPČR byli policisté a měly tudíž k dispozici všechna oprávnění uvedená v zákoně o policii (nejen). Dnes jsou inspektoři příslušníky GIBS a mají k dispozici všechna oprávnění uvedená v zákoně o GIBS, který je postaven na základě zákona o policii s tím, že nebyla převzata oprávnění, které nelze z povahy věci při činnosti GIBS uplatnit. Další zásadní pravomoce svěřuje GIBS trestní řád, jako policejnímu orgánu ve smyslu § 12 odst. 2 trestního řádu. Nově, mimo jiné, svěřuje zákonodárce možnost uplatňovat tato oprávnění i **ve fázi vyšetřování** trestných činů příslušníků a zaměstnanců bezpečnostních sborů, vůči nimž má GIBS personální působnost. Dále nově příslušník GIBS může být agentem, což je operativně pátrací prostředek ve smyslu § 158f trestního řádu.

Zásadní změnou ovšem je **rozšíření personální působnosti** tohoto „inspekčního orgánu“, kdy GIBS má za úkol vyhledávat, odhalovat a prověřovat skutečnosti nasvědčující tomu, že byl spáchán trestný čin, jehož pachatelem je

- a) příslušník Policie České republiky, celník, příslušník Vězeňské služby České republiky anebo příslušník GIBS,
- b) zaměstnanec České republiky zařazený k výkonu práce v Policii České republiky nebo v GIBS, nebo
- c) zaměstnanec České republiky zařazený k výkonu práce v Celní správě České republiky anebo Vězeňské službě České republiky, pokud trestný čin byl spáchán v souvislosti s plněním jeho pracovních úkolů.

Dále vyšetřovat trestný čin

- a) příslušníka Policie České republiky, celníka, příslušníka Vězeňské služby České republiky nebo zaměstnance České republiky zařazeného k výkonu práce v Policii České republiky a
- b) zaměstnance České republiky zařazeného k výkonu práce v Celní správě České republiky nebo Vězeňské službě České republiky, pokud trestný čin byl spáchán v souvislosti s plněním jeho pracovních úkolů.

Za účelem většího informačního o GIBS je vhodné navštívit internetové stránky Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky (www.psp.cz), kde se nachází jak návrh zákona o Generální inspekci bezpečnostních sborů (sněmovní tisk č. 410/0), tak důvodová zpráva k tomuto návrhu zákona.